

Европейски парламент Parlamento Europeo Evropský parlament Europa-Parlamentet Europäisches Parlament Euroopa Parlament Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο European Parliament Parlement européen Parlaimint na hEorpa Europski parlament Parlamento europeo Eiropas Parlaments Europos Parlamentas Európai Parlament Parlament Ewropew Europees Parlement Parlement Europejski Parlamento Europeu Parlamentul European Európsky parlament Evropski parlament Euroopan parlamentti Europaparlamentet

MAJANDUSLIK, SOTSIAALNE JA TERRITORIAALNE ÜHTEKUULUVUS

Euroopa Liit tugevdab üldise harmoonilise arengu tagamiseks oma majanduslikku, sotsiaalset ja territoriaalset ühtekuuluvust. Eelkõige on ELi eesmärk vähendada eri piirkondade arengutasemete vahelist ebavõrdsust. Erilist tähelepanu pööratakse maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja aladele, kus valitsevad rasked ja püsivalt ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused (näiteks väga väikese rahvastikutihedusega põhjapoolseimad piirkonnad, saared, piiriülesed ja mägipiirkonnad).

ÕIGUSLIK ALUS

Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklid 174–178.

TAUST

Ühtekuuluvuspoliitika on Euroopa Liidu peamine investeerimispoliitika. See toob kasu kõigile ELi piirkondadele ja linnadele ning toetab majanduskasvu, töökohtade loomist, ettevõtete konkurentsivõimet, kestlikku arengut ja keskkonnakaitset.

Euroopa Ühenduses (nüüd Euroopa Liit) on olnud algusest peale suured territoriaalsed ja demograafilised erinevused, mis võivad takistada Euroopa integratsiooni ja arengut. Rooma lepinguga (1957) kehtestati solidaarsusmehhanismid kahe fondi kujul: Euroopa Sotsiaalfond (ESF) ning Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfond (EAGGF-i arendusrahastu). Euroopa Regionaalarengu Fondiga (ERF) lisandusid 1975. aastal piirkondlikud aspektid. Aastal 1994 loodi lisaks veel Ühtekuuluvusfond.

1986. aasta ühtse Euroopa aktiga läksid majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse küsimused Euroopa Ühenduse pädevusse. Lissaboni lepinguga (2008) lisandus ELi ühtekuuluvusse kolmas mõõde, territoriaalne ühtekuuluvus. Neid kolme ühtekuuluvuse aspekti toetatakse ühtekuuluvuspoliitika ja struktuurifondide kaudu.

EESMÄRGID

Majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamine on üks ELi põhieesmärke. EL pühendab suure osa oma tegevusest ja eelarvest piirkondadevahelise ebavõrdsuse vähendamisele, pöörates erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ja aladele, kus valitsevad rasked ja püsivalt ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused.

EL toetab nende eesmärkide saavutamist Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide (ESF, ERF, Ühtekuuluvusfond, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond (EAFRD) ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfond (EMKF)) ja muude allikate, näiteks Euroopa Investeerimispanga kaudu.

2014. aastal asendati Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastu Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondiga. Sellest toetatakse liidu ühtekuuluvuspoliitika raames maaelu arengut ja põllumajandusliku taristu täiustamist.

Euroopa Sotsiaalfond on liidu peamine vahend selliste meetmete toetamiseks, mille eesmärk on ära hoida ja vähendada töötust, arendada inimressursse ja edendada sotsiaalset integratsiooni tööturul. Sellest fondist rahastatakse algatusi, millega edendatakse kõrget tööhõivetaset, naiste ja meeste võrdseid võimalusi, kestlikku arengut ning majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust.

Euroopa Regionaalarengu Fondi eesmärk on vähendada ELi piirkondade vahelise tasakaalustamatuse olulisemaid aspekte. Sellest fondist toetatakse arengus mahajäänud piirkondi ja kahaneva tööstusega piirkondade ümberkujundamist.

Ühtekuuluvusfondist antakse rahalist toetust keskkonnaprojektidele ja transporditaristu üleeuroopalistele võrkudele. Sellest fondist võivad toetust saada ainult need liikmesriigid, kelle kogurahvatulu elaniku kohta jääb alla 90% ELi keskmisest.

Struktuurifondide tõhusaks kasutamiseks tuleb kinni pidada järgmistest põhimõtetest:

- fondid jaotatakse eesmärkide ja piirkondade järgi;
- komisjon, liikmesriigid ja piirkondlikud ametiasutused tegutsevad nende kasutamise kavandamisel, kasutamisel ja selle üle järelevalve teostamisel partneritena;
- abi andmist kavandatakse;
- ELi ja riiklik abi täiendavad üksteist.

Ühtekuuluvuspoliitikale liidu rahaliste vahendite eraldamisel järgitakse kahte põhieesmärki:

- investeerimine majanduskasvu ja töökohtade loomisse, et tugevdada tööturgu ja piirkondade majandust;
- Euroopa territoriaalne koostöö – ELi ühtekuuluvuse toetamine piiriülese, riikidevahelise ja piirkondadevahelise koostöö kaudu.

Liidu ühtekuuluvuspoliitika eelarve on alates 1988. aastast tohutult kasvanud ja nüüdseks on sellest saanud ühise põllumajanduspoliitika kõrval üks mahult kõige olulisemaid liidu poliitikavaldkondi. Programmitöö perioodil 2014–2020 eraldab EL ühtekuuluvuspoliitikale rohkem kui 350 miljardit eurot ehk 32,5% ELi kogueelarvest. Nende vahenditega rahastatakse paljusid eri valdkondi, nt teedehitust, keskkonnakaitset, investeerimist uuenduslikesse ettevõtetesse, töökohtade loomist ja kutsekoolitust. ERFile eraldatakse peaaegu 200 miljardit eurot (sealhulgas 10,2 miljardit eurot Euroopa territoriaalse koostöö jaoks ja 1,5 miljardit eurot

erieraldisena äärepoolseimatele ja hõredalt asustatud piirkondadele). Üle 83 miljardi euro eraldatakse ESFi ja 63 miljardit eurot Ühtekuuluvusfondile.

ETTEPANEK ELI 2020. AASTA JÄRGSE ÜHTEKUULUVUSPOLIITIKA KOHTA

Mais 2018 avaldas komisjon ettepanekud ELi ühtekuuluvuspoliitika reguleerimiseks pärast 2020. aastat. Selle reformi üks peamisi eesmärke on lihtsustada menetlusi ja suurendada ELi investeringute tõhusust. Ühtekuuluvuspoliitikas aastatel 2014–2020 kasutatud 11 temaatilist eesmärki on asendatud viie poliitilise eesmärgiga ERFi, ESF+, Ühtekuuluvusfondi ja EMKFi jaoks:

- arukam Euroopa – uuenduslik ja arukas majanduslik ümberkujundamine;
- keskkonnahoidlikum, vähese CO₂-heitega Euroopa;
- paremini ühendatud Euroopa – liikuvus ja piirkondlike IKT-ühenduste tõhustamine;
- sotsiaalsem Euroopa, kus rakendatakse Euroopa sotsiaalõiguste sammast;
- Euroopa, mis on kodanikele lähemal – linna- ja maapiirkondade ning rannikualade kestlik ja terviklik areng kohalike algatuste kaudu.

COVID-19 pandeemia reageerimiseks muutis komisjon oma ettepaneku, lisades sellesse uued vahendid, mis valmistavad Euroopa Liitu ette võitluseks oodatava majanduskriisiga. Euroopa Ülemkogu leppis 2020. aasta juulis kokku oma seisukohas muudetud ettepaneku kohta, millega alustatakse läbirääkimisi Euroopa Parlamendiga.

Komisjon tegi ettepaneku rahastada ELi eelarvet ulatusliku paketi, milles on ühendatud mitmeaastane finantsraamistik ja erakorralised taastamispuüdlused, milleks on taasterahastu „NextGenerationEU“. Ühtekuuluvuspoliitikat rahastatakse osaliselt mitmeaastasest finantsraamistikust ja mõne programmi puhul taasterahastust „NextGenerationEU“.

Tööhõivesse ja majanduskasvu investeerimise eesmärgi vahendid moodustavad kokku 322,3 miljardit eurot ja jaotatakse järgmiselt:

- a. 202,3 miljardit eurot vähem arenenud piirkondadele;
- b. 47,8 miljardit eurot üleminekupiirkondadele;
- c. 27,2 miljardit eurot enam arenenud piirkondadele;
- d. 42,6 miljardit eurot Ühtekuuluvusfondist toetust saavatele liikmesriikidele (millest 10 miljardit eurot kulutatakse Euroopa ühendamise rahastule);
- e. 1928 miljonit eurot täiendava toetusena äärepoolseimatele piirkondadele;
- f. 500 miljonit eurot piirkondadevahelistele innovatsiooniinvesteringutele.

Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi (Interreg) vahendid moodustavad kokku 7950 miljonit eurot ja jaotatakse järgmiselt:

- a. 5713 miljonit eurot piiriülesele maismaa- ja merekoostööle;
- b. 1466 miljonit eurot riikidevahelisele koostööle;

- c. 500 miljonit eurot piirkondadevahelisele koostööle;
- d. 271 miljonit eurot äärepoolseimate piirkondade koostööle;
- e. 970 miljonit eurot Euroopa territoriaalse koostöö eesmärgi piirkondadevaheliste innovatsiooniinvesteeringute osale.

2020. aasta veebruaris tegi komisjon ettepaneku luua uus õiglase ülemineku fond, millega toetatakse kliimaneutraalsusele üleminekust kõige enam mõjutatud piirkondi ja mille eesmärk on vältida piirkondlike erinevuste kasvu. Õiglase ülemineku fondile on kavas eraldada 17,5 miljardit eurot.

2020. aasta mais tegi komisjon ettepaneku luua uue vahendi ReactEU, millega toetatakse kõige olulisemaid sektoreid COVID-19 kriisist heal taastumisel. ReactEU-le on kavas eraldada 47,5 miljardit eurot.

Ettepanekute suhtes kohaldatakse seadusandlikku tavamenetlust, kus Euroopa Parlament on nõukoguga võrdses positsioonis. See tähendab, et enne 2020. aasta lõppu peavad need kaks institutsiooni jõudma kokkuleppele tulevase ühtekuuluvuspoliitika eeskirjade osas.

2019. aasta aprilliks olid komisjoni ettepanekud ühissätete määruse, ERFi, Interregi ja ESF+ määruste kohta läbinud Euroopa Parlamendis esimese lugemise. Käimas on töö hiljuti esitatud ettepanekutega õiglase ülemineku fondi ja ReactEU määruste kohta.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

Parlament tegutseb väga aktiivselt ELi majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisel. Ühtekuuluvuspoliitikat ja struktuurifonde käsitlevad õigusaktid koostatakse seadusandliku tavamenetluse alusel, milles parlamendil on nõukoguga võrdne sõnaõigus.

Parlament on osalenud aktiivselt 2014–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika reformi käsitlevatel läbirääkimistel. Selle reformi käigus määratakse kindlaks majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks vajalike ELi tulevaste meetmete prioriteedid ja vahendid. Parlament on jõuliselt toetanud ettepanekuid kaugeleulatuvaks ja tõhusaks ühtekuuluvuspoliitikaks, mis nõuavad ka piisavaid rahalisi vahendeid.

Marek Kołodziejcki
08/2020

